

VETERINARIJOS MOKSLŲ PRADININKAS LIETUVOJE – PRANCŪZAS LIUDVIGAS HEINRICHAS BOJANUSAS

Nedaug kas Lietuvoje žino, kad veterinarijos mokslų pradininkas ir pirmosios veterinarijos katedros įkūrėjas Lietuvoje yra prancūzas Liudvigas Heinrichas Bojanusas (Louis Henri Bojanus).

Prof. Alvydas Laiškonis,
Lietuvos-Prancūzijos asociacijos
Kauno skyriaus narys

L. H. Bojanusas gimė 1776 m. liepos 16 d. Buksvilės (Bouxwiller) miestelyje, Elzase, miškų prižiūrėtojo šeimoje. Baigęs miestelio gimnaziją, Vienos ir Jėnos universitetuose studijavo mediciną ir pastarajame apgynė medicinos daktaro disertaciją. Vienos universitete jis susidomėjo veterinarijos mokslu ir, finansišškai paremtas Heseno-Darmštato landgrafo, 1801–1803 m. stažavosi žyminsiuose to meto veterinarijos mokslų centruose Europoje: Paryžiaus, Liono, Londono, Vienos, Berlyno ir Kopenhagos universitetuose. 1806 m. jis buvo pakviestas į Imperatoriškąjį Vilniaus universitetą, kuriame įkūrė Veterinarinės medicinos katedrą, pirmąją katedrą ne tik Lietuvoje, bet ir Rytų Europoje. Tuo metu plito užkrečiamosios gyvulių ligos – atrajojančių gyvulių ir arklių visoje Rytų Europoje po prancūzų revoliucijos ir besitęsiančių karo konfliktų. L. H. Bojanusas studijavo gyvulių epidemijas, jų priežastis ir 1810 m. išspausdino programą, kaip išvengti gyvulių užkrečiamųjų ligų epidemijų. Jis susidomė nau-

ju tyrimo objektu – bestuburiais.

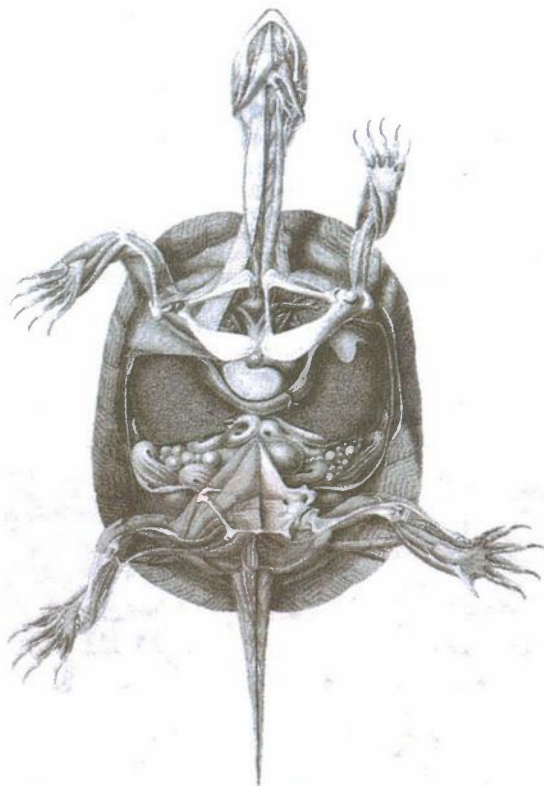
L. H. Bojanusas surinko ir aprašė 144 kirminų kolekciją, domėjosi žmonių parazitais – askaridžių, kaspinočiu, dėlių – anatomija ir fiziologija. Jis pirmasis Rytų Europoje Vilniaus universitete pradėjo dėstyti lyginamąją gyvūnų anatomiją, lygino tam tikrų gyvūnų – arklių, jaučių, kačių, šunų, avių, ožkų – organus. L. H. Bojanusas susirašinėjo su žymiaisiais to meto Vakarų Europos veterinarijos specialistais. Daugelis mokslininkų žino jo vardą dėl „Bojanuso organo“ moliuskų ekskrecijos organo. Jis puikiai piešė, todėl savo straipsnius ir knygas iliustruodavo pats. L. H. Bojanusas Vilniuje įkūrė pirmąją Lietuvoje litografijos spaustuve, iš Vokietijos pakvietė žymų graverį F. L. Lehmaną (1787–1835), kuris įkūrė spaustuve, egzistavusią iki Vilniaus universiteto uždarymo 1834 m.

1832 m. Vilniuje buvo išspausdintas L. H. Bojanuso kapitalinis veikalas, kurį jis iliustravo „Anatome Testudinis Europaeae“. Pakartotinės jo laidos buvo pakartotos Vokietijoje 1902 m. ir JAV – 1970 m. Elektroninio šio jo veikalų variantą Harvardo universitetas parengė kaip pagrindinį veikalą, reikalingą veterinarijos stu-

Louis Henri Bojanus
Le savant de Vilnius

dijoms jis pirmasis aprašė stumbro ir tauro anatominius skirtumus ir juos atskyrė kaip atskiras gyvūnų rūšis. L. H. Bojanusas buvo prestižinių Paryžiaus, Sankt Peterburgo, Kopenhagos, Edinburgo, Stokholmo, Maskvos Berlyno universitetų Garbės narys. Nepripažindamas Napoleono invazijos į Rusiją, L. H. Bojanusas pasitraukė į Sankt Peterburgą ir grįžo į Vilnių po Napoleono armijos žlugimo. Garsioje filomatų ir filaretų byloje jis atstovavo Vilniaus universiteto profesūrai, gynė studentus nuo carinės valdžios represijų. Už mokslinę veiklą įvertintas apdovanojimais, jam suteiktas valstybės patarėjo titulas, apdovanotas šv. Vladimiro IV laipsnio ordinu. 1822 m. jis atsisakė Vilniaus universiteto rektoriaus pareigų, nes nesutiko su Rusijos švietimo sistemos reforma, naikinančia universitetų autonomiją. L. H. Bojanuso atminimas įamžintas ne tik Lietuvoje. LSMU Veterinarinės akademijos auditorijoje yra jo biustas. Vilniaus universiteto Auloje pastatytas jo biustas, Didžiajame kieme – jam skirta freska. Lenkijoje Lomžoje 1964 m. jo vardu pavadinta veterinarijos gydytojų padėjėjų mokykla. Vienoje jo vardu pavadinta gatvė, jo atminimas įamžintas pašto ženkluose, atminimo medaliuose. 2015 m. išleista knyga apie L. H. Bojanuso gyvenimą ir veikalą. Vienas iš knygos autorių, jo biografas – Lietuvos ir Elzaso asociacijos prezidentas P. F. Edelis lankėsi Lietuvoje. Vilniaus universitetas Buksvilei (Bouxwiller) padovanojo L. H. Bojanuso biustą, analogišką vilniškiui (esančiam Auloje). 2016 m. pradžioje biustas bus pastatytas jo gimtojo miesto merijos Garbės salėje. L. H. Bojanusas – žymus zoologas, parazitologas, lyginamosios veterinarinės anatomijos pradininkas Rytų Europoje, dirbęs Vilniaus universitete, išgarsinęs Lietuvos vardą pasaulyje. Džiugu, kad Lietuva, su kuria susijusi jo veikla, taip pat saugo jo atminimą.

„Anatome Testudinis Europaeae“ veikalų iliustracija, kurią nupiešė L. H. Bojanusas. Vilnius, 1819.

„1832 m. Vilniuje buvo išspausdintas L. H. Bojanuso kapitalinis veikalas, kurį jis iliustravo „Anatome Testudinis Europaeae“.